

We've been discussing a lot of psychology of questionable monetary conduct. How do we view people who justify their unlawful or incorrect conduct? Are we trying to assist them the direction of doing the right thing, and save them from their own cleverness? Are we trying to force these miscreants into obeying the law? Are they פסול לשבועה? Or פסול לעדות? Or are they perhaps just ordinary folks who need some help being honest.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב
זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה [וכו']. על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע? - אמר רב הונא, דאמר: שבועה שיש לי בה, ואין לי בה פחות מחציה. - ונימא: שבועה שכולה שלי! - ומי יהיבין ליה כולה? - ונימא: שבועה שחציה שלי. - מרע ליה לדיבוריה. - השתא נמי מרע ליה לדיבוריה! - דאמר: כולה שלי, ולדבריכם - שבועה שיש לי בה, ואין לי בה פחות מחציה. - וכי מאחר שזה תפוס ועומד, וזה תפוס ועומד, שבועה זו למה? - אמר רבי יוחנן: שבועה זו תקנת חכמים היא, שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חברו, ואומר שלי הוא. - **ונימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא! - לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. דאי לא תימא הכי - האי דאמר רחמנא מודה מקצת הטענה ישבע, נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! - התם אשתמוטי קא משתמיט ליה, כדרבה. תדע, דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא: הכופר במלוה - כשר לעדות, בפיקדון - פסול לעדות. אלא הא דתני רמי בר חמא: ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת: שומר חנם והשואל, נושא שכר והשוכר, נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! - התם נמי אשתמוטי קא משתמיט, סבר: משכחנא לגנב ותפיסנא ליה. אי נמי: משכחנא ליה באגם ומייתינא ליה. - אי הכי, הכופר בפיקדון אמאי פסול לעדות? נימא: אשתמוטי קא משתמיט, סבר: עד דבחשנא ומשכחנא ליה. - כי אמרינן הכופר בפיקדון פסול לעדות - כגון דאתו סהדי ואסהידו ביה דההיא שעתא איתיה לפקדון בביתיה והוה ידע. אי נמי: דהוה נקיט ליה בידיה. אלא הא דאמר רב הונא: משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! - התם נמי מורה ואמר: דמי קא יהבנא ליה. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: והא קא עבר על לאו דלא תחמד! - לא תחמד לאינשי בלא דמי משמע להו.**

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ו עמוד א
ואלא הא דאמר רב נחמן: משביעין אותו שבועת היסת, נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! ותו, הא דתני רבי חייא: שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית, נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! ותו, הא דאמר רב ששת: שלש שבועות משביעין אותו, שבועה שלא פשעתי בה, שבועה שלא שלחתי בה יד, שבועה שאינה ברשותי. נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! - אלא: לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. **אביי אמר: חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו. - אי הכי, נשקול בלא שבועה! אלא: חיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו. - ולאו אמרינן תפיס ממונא מספיקא, משתבע נמי מספק! - אמר רב ששת בריה דרב אידי: פרשי אינשי מספק שבועה, ולא פרשי מספק ממונא. מאי טעמא? ממון - איתיה בחזרה, שבועה - ליתיה בחזרה.**

רש"י מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב
ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד כו' - אדרבי יוחנן פריך, דאמר חשדוהו רבנן שמא ילך ותוקף בטליתו של חברו, ואומר שלי הוא, אם חשוד הוא בכך - חשוד הוא נמי לישבע.
לא אמרינן כו' - דחמיר הוא לאינשי איסור שבועה מאיסור גזילה.
אשתמוטי משתמיט ליה - ולא חשיד אממונא.

...
התם - לא חשיד אממונא, דמורי היתירא למימר דמי בעינא למיתב.
הא קא עבר בלא תחמוד - מה לי חשוד על לא תחמוד, מה לי חשוד על לא תגזול, נימא: מיגו דחשיד עליה, חשיד אשבועתא!

פסול עדות VS פסול שבועה:

משנה מסכת שבועות פרק ז משנה ד

ושכנגדו **חשוד על השבועה {ופסול לשבועה}** כיצד אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא היה אחד מהן **משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית** שכנגדו נשבע ונטל היו שניהן חשודין חזרה השבועה למקומה דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו:

משנה מסכת סנהדרין פרק ג משנה ג

ואלו הן הפסולין {לעדות} המשחק בקוביא והמלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחלה היו קורין אותן אוספי שביעית משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין:

- Exact same list

Tosfot questions: if they go together, and we're suggesting על השבועה אינו חשוב על השבועה then a thief would be כשר לשבועה and therefore לעדות but we know a thief is כשר לעדות?

תוספות מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב

דחשוד אממונא לא חשוד אשבועתא - נראה דהיינו טעמא משום דשבועה חמורה כדאיתא ביומא (דף פו.). ובשבועות (דף לט.). שהעולם נדעזע על לא תשא וא"כ אמאי גזלן פסול לשבועה דאמר שכנגדו נשבע ונטל **וי"ל דגזלן לא פסול לשבועה אלא מדרבנן** ולעדות הוא דפסול מדאורייתא משום אל תשת רשע עד

וי"מ בשם ה"ר יהודה חסיד הא דחשוד אממונא כשר לשבועה משום דשמא ע"י שבועה יפרוש מגזל אבל גזלן **ודאי כמו שמממון אינו פורש ה"ה משבועה** ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דאכל מינייהו אמאי פסול דבהנך תרי דאכל צריך לשלם ומהשאר יפרוש על ידי שבועה דמה שהוא משלם על ידי עדים אין זה השבה מעליא דעל כרחו משלם והיינו טעמא דכופר בפקדון פסול לעדות.

תוספות מסכת כתובות דף יח עמוד ב

ובכולי בעי דלודי - פירש בקונטרס בב"מ (דף ג: ושם) דאתא לפרש דלא תימא אמאי נשבע נימא מגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא ולהכי קאמר וכולי בעי דלודי ליה ולא חשוד אממונא **וקשה לר"י דהא אמר בפ"ק דב"מ (דף ה:): דלא אמרינן מגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא ואין לומר דמן התורה חשוד נמי אשבועתא ומדרבנן הוא דאמרינן דלא חשוד לפי שראו שהיו מקילין בממון יותר מבשבועה ותקנו שבועה על החשודים כל זמן שלא נודע שהוא גזלן שכשר מן התורה עדיין אבל גזלן ידוע שפסול מן התורה לא תקנו ולפי זה שבועה שלא שלחתי בו יד היא מדרבנן [ולא היא דאורייתא אלא שבועה שלא פשעתי בה]...**

וא"ת כיון דלא חשיד אשבועתא למה גזלן פסול לשבועה ותירץ הר' יהודה חסי' דדוקא כשהוא חשוד על אותו ממון שבא לישבע אמרינן דלא חשיד אשבועתא דעל ידי השבועה יפרוש אבל אותו ממון שכבר גזל לא יפרוש ע"י השבועה וגבי ההוא רעיא דחשיב ליה גזלן משום דאכל תרי מינייהו אע"פ שצריך לפרוע הני תרי דאכל מ"מ לא יפרוש מן השאר משום שבועה דמה שמשלם בע"כ אין זה השבה מעליא

וי"מ דגזלן כשר לשבועה מן התורה דלא חשיד אשבועתא אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גזלן ואם תאמר ומאי שנא דלעדות פסול כדכתיב אל תשת ירך עם רשע וגו' ולשבועה כשר וי"ל דבשבועת שקר יש בה עונש גדול דכתיב בה לא ינקה וכדאמר בשבועת הדיינין (שבועות דף לט.) שכל העולם כולו נזדעזע כשאמר הקב"ה (לא תשבעו ו) לא תשא ועוד דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה ובשבועת שקר איכא לא תגזול ולא תשבעו לשקר.

Compare the Rambam's formulation of פסולי עדות to פסולי שבועה

רמב"ם הלכות עדות פרק י'

הלכה א- הרשעים פסולין לעדות מן התורה שנאמר אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס מפי השמועה למדו אל תשת רשע עד, ואפילו עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מכירין רשעו אסור לו להעיד עמו אע"פ שהוא עדות אמת, מפני שמצטרף עמו ונמצא זה הכשר השית ידו עם הרשע עד שנתקבלה עדותו, ואין צריך לומר עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו וידע שהעד השני עמו עד שקר שאסור לו להעיד שנאמר אל תשת ירך עם רשע.

הלכה ד- ועוד יש שם רשעים שהן פסולין לעדות אע"פ שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות, הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם בחמס פסולין שנאמר כי יקום עד חמס באיש, כגון הגנבים והחמסנים אע"פ שהחזיר פסול לעדות מעת שגנב או גזל...

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק ב'

הלכה א- כל חשוד על השבועה אין משביעין אותו לא שבועת התורה ולא שבועה מדבריהם ולא שבועת היסת, ואפילו רצה התובע אין שומעין לו.

הלכה ב- אחד הנשבע לשקר שבועת בטוי, או שבועת עדות, או שבועת הפקדון, או שבועת שוא, הרי הוא חשוד על השבועה, וכן כל הפסול לעדות משום עבירה בין פסלנות של תורה כגון בעלי רבית, ואוכלי נבלות, וגזלנין, בין פסלנות של דבריהם כגון משחק בקוביא ומפריחי יונים הרי הוא חשוד על השבועה ואין משביעין אותו.

הלכה ג- אין אדם נעשה חשוד עד שיבאו עליו עדים שהוא עבר עבירה שנפסל בה, אבל המודה מפי עצמו שהוא חשוד ושעבר עבירה שנפסל בה, אע"פ שחוששין לו ואין ראוי לעשותו עד בתחלה, אם נתחייב שבועה משביעין אותו שהרי אומרים לו אם אמת אתה אומר השבע ולא מפני שעברת עבירה אסור לך להשבע באמת, ואם שקר אתה אומר הודה לבעל דינך, אבל הנחשד בעדים אין אנו מאמינים אותו שישבע.